

УДК 631.15

Горогоцька Н.І.,
аспірант*,
ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»,
м. Івано-Франківськ

ЕКОНОМІЧНА СУТЬ І РОЛЬ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Постановка проблеми. Сільське господарство є однією з провідних галузей економіки України. Разом із виконанням ролі щодо забезпечення населення різнорідними продуктами харчування, зростає також його роль у соціальних аспектах життєдіяльності на селі. Так, усе більше його значення зростає з перебігом урбаністичних процесів, за яких постійно зміщується баланс у бік збільшення кількості людей, що проживають у містах, порівняно із сільським населенням.

На сучасному етапі в сільськогосподарській галузі наявні такі основні проблеми, як застаріла техніко-технологічна база, стійкий процес «старіння» кадрів, незначний потік інвестицій. А також внаслідок пасивності споживчої кооперації, вкрай повільного становлення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів і кредитних спілок на селі значна частина сільськогосподарських продуктів не знаходить збуту [1, с. 58]. Це спричиняє те, що сільськогосподарська продукція поступово втрачає свою конкурентоспроможність, порівняно з аналогічними імпортними товарами, не тільки на зарубіжних, але й на вітчизняних ринках.

Одним із перспективних рішень для покращення ситуації, що склалася, є впровадження диверсифікаційних процесів на сільськогосподарських підприємствах. Це вдалий хід з огляду на саму особливість ведення сільського господарства. По-перше, більшість земельних, технічних і людських ресурсів є придатними для виробництва інших суміжних видів продукції. Крім того, аграрним підприємствам у процесі виробництва властивий значний відсоток біологічних відходів, які можуть бути ресурсно-сировинною базою для впровадження переробки вторинної сировини з метою отримання нового продукту. Впровадження диверсифікаційних процесів відкриває нові можливості щодо збільшення стабільності й суттєвого зменшення фінансових ризиків, виведення продукції на нові ринки, розширення трудового потенціалу підприємства, що, у свою чергу, забезпечить вихід підприємства на конкурентний рівень, стійкість продукту на ринку, збільшення кількості працевлаштованого населення й зростання економіки галузі та країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання диверсифікації, її сутності та особливостей прояву в галузі сільського господарства розглянуто в працях багатьох вчених. Серед вітчизняних науковців – М. М. Скоробогатов, Л. О. Мармуль, М. М. Радєва, М. Д. Корінько, В. І. Ткачук, О. І. Куцерубова, Л. А. Швайка, Л. О. Пустовіт та ін. [2-9]. Російські вчені – М. А. Басаєва, І. Т. Басаєв, М. П. Донська, А. С. Андріанов – у своїх наукових працях теж аналізували й розглядали особливості диверсифікації в аграрній сфері [11-12].

Однак, розглядаючи питання диверсифікації як важливої складової господарської діяльності сільськогосподарських підприємств, ще недостатньо уваги приділено питанню сутності та ролі самих диверсифікаційних процесів.

Постановка завдання. Метою статті є визначення економічної сутності та ролі диверсифікаційних процесів, а також виявлення і аналіз труднощів, з якими стикаються сільськогосподарські підприємства, впроваджуючи ці процеси й обґрунтовуючи напрями їх подолання.

Виклад основного матеріалу дослідження. У науковій літературі висвітлено різноманітні трактування терміну «диверсифікація». Саме слово «диверсифікація» походить від латинських слів *diversus* – різний і *facere* – робити. Словник іншомовних слів так

* Науковий керівник: Якубів В.М. – д.е.н., професор

тлумачить це поняття [2, с. 355]:

1. різнобічний розвиток, розмаїття;
2. створення декількох різних виробничих напрямів у межах одного підприємства;
3. розширення сфер діяльності фірми на ринках нових товарів, не пов'язаних з її основним виробництвом.

В «Економічному словнику-довіднику» за редакцією С. В. Мочерного «диверсифікація» тлумачиться як розширення номенклатури продукції, що її виробляють окремі фірми та об'єднання [3, с. 344-345].

Л. А. Швайка розглядає диверсифікацію як спосіб розвитку підприємства, що полягає в освоєнні виробництва нових товарів, товарних ринків, а також видів послуг, що включає не просто диверсифікацію товарних груп, але й розповсюдження підприємницької діяльності на нові та не пов'язані з основними видами діяльності фірми [4, с. 47-51].

Диверсифікація – це одночасний розвиток декількох або багатьох не взаємопов'язаних технологічних видів виробництва або обслуговування, розширення асортименту виробництва або послуг [5, с. 18].

Науковці Л. О. Мармоль і М. М. Радева стверджують, що диверсифікація – це «стратегія, яка дозволяє підприємству вижити та підвищити ефективність шляхом освоєння нових напрямів діяльності» [6, с. 6].

М. В. Миньковська, у свою чергу, зазначає, що диверсифікація є динамічним процесом, який має свої завдання й цілі залежно від рівня розвитку виробничо-господарської діяльності підприємства або галузі в цілому [7].

В. І. Ткачук у своєму науковому дослідженні доходить висновку, що «диверсифікацію слід розглядати як процес (просування), тобто послідовність кроків підприємства, спрямованих на досягнення певної мети або результату. Основним змістом процесу диверсифікації є розвиток декількох не взаємопов'язаних або обслуговуючих виробництв, розробка нових видів товарів, робіт, послуг на основі перерозподілу ресурсів, якими забезпечене дане підприємство в інші сфери, які суттєво відрізняються від попередніх» [8, с. 83].

Виходячи із цих трактувань та необхідності уточнення поняття «диверсифікаційні процеси», варто розглянути тлумачення самого терміну «процес». Категорію «процес» (від лат. *processus* – просування вперед) тлумачний словник пояснює як:

1. послідовна зміна яких-небудь явищ, перебіг розвитку чого-небудь;
2. сукупність послідовних дій для досягнення певного результату [2, с. 772].

М. Д. Корінько у своїх наукових працях досліджує питання сутності диверсифікації як економічного процесу, стверджуючи, що сутність процесу диверсифікації як економічного процесу має велике значення для підтримки можливості подальшого ведення господарської діяльності [9, с. 48].

Таким чином, враховуючи вище проаналізовані дослідження вчених, можна сформулювати власне визначення поняття «диверсифікаційні процеси». Диверсифікаційні процеси – це сукупність послідовних спланованих дій, перебіг яких є обмеженим у часі, щодо освоєння підприємством нових напрямів діяльності з метою досягнення економічних цілей та забезпечення найбільш повної реалізації його конкурентних переваг.

Впровадженню диверсифікаційних процесів передують їх ґрунтовний вибір, детальний аналіз умов впровадження, постановка конкретних цілей проведення та встановлення способу реалізації, складання планів їх впровадження. Тобто важливим моментом є те, що диверсифікаційні процеси повинні бути спланованими. Їх планування полягає в пошуку відповідей на такі запитання:

- який теперішній стан організації (рівень якості й продажу товарів, прибутки підприємства тощо);
- чого організація прагне досягти внаслідок впровадження диверсифікаційних процесів;
- яким чином і які саме диверсифікаційні процеси слід застосовувати, щоб досягти бажаного результату.

Формулюючи поняття «диверсифікаційний процес», важливо звернути увагу на обмеженість цих процесів у часі. Диверсифікаційні процеси включають в себе не одну окрему акцію підприємства, а комплекс дій (процесів), які через свою послідовність ведуть до досягнення стратегічної мети розвитку. Отож необхідне часове планування як усієї стратегії

диверсифікаційних процесів, так і кожної складової (процесу) зокрема для створення можливості своєчасного контролю за перебігом даних процесів та аналізу проміжних результатів. Адже важко управляти будь-якими довгостроковими процесами, не спостерігаючи поточного результату.

Змістом диверсифікаційних процесів, виходячи з тлумачень словників і досліджень науковців, визначення яких подані вище, є освоєння виробництва нових товарів, товарних ринків, а також видів послуг [4, с. 47], створення декількох різних виробничих напрямів у межах одного підприємства [2, с. 355], розвиток декількох не взаємопов'язаних або обслуговуючих виробництв [8, с. 83], розробка нових видів товарів і послуг, а також освоєння продукції, пов'язаної з основним виробництвом, який передбачає вертикальна диверсифікація.

Основним цільовим спрямуванням диверсифікаційних процесів є покращення фінансового добробуту підприємства.

Сьогодні до економічних цілей диверсифікації виробництва суб'єктів підприємницької діяльності у сфері сільського господарства належать:

- виживання в сучасних нестабільних умовах господарювання;
- отримання економічної вигоди;
- своєчасність виконання сільськогосподарських робіт;
- задоволення власних споживчих потреб;
- нівелювання сезонності виробництва;
- зниження залежності від постачальників [10, с. 283];
- зниження фінансових ризиків і зростання фінансової рівноваги за рахунок синергетичного ефекту та інші.

Впровадження диверсифікаційних процесів, що передбачає аналіз і врахування існуючих ринкових умов та сильних/слабких сторін самого сільськогосподарського підприємства, дає можливість знайти саме своє «місце» на ринку, тобто забезпечити найбільш повну реалізацію конкурентних переваг підприємства.

Диверсифікаційні процеси можуть здійснюватися шляхом перерозподілу вже існуючих ресурсів та активів або залученням зовнішніх джерел (інвестування), які здійснюються за рахунок домовленостей з іншими підприємствами, або отриманням державних засобів для стимулювання виробництва. Часто використовується змішаний метод, коли внутрішнє й зовнішнє залучення коштів відбувається в певному відсотковому співвідношенні.

На основі проведеного дослідження визначено основні характеристики диверсифікаційних процесів у сільському господарстві:

- відбуваються в ринкових умовах, у конкурентному середовищі;
- відбуваються в умовах нестабільного розвитку галузі;
- залежать від природно-кліматичних та екологічних умов, у яких сільськогосподарське підприємство функціонує;
- зумовлені й спрямовані науково-технічним прогресом;
- здійснюються з метою збільшення прибутку та зменшення фінансових ризиків сільськогосподарського виробництва.

Диверсифікаційні процеси – це одні з найперспективніших рішень керівників, які можуть привести до покращення економічного стану підприємства та його розвитку. Безперечно, такі процеси дають змогу підприємству вийти на вищий рівень господарювання, проте, слід зазначити, що господарству на шляху їх впровадження доведеться подолати певні труднощі (рис. 1).

Одними з найбільш вагомих труднощів, які зустрічає сільськогосподарське підприємство, є:

- ризик нового проекту – характеризує не тільки об'єктивні й передбачувані ризики, з якими може зіштовхнутися сільськогосподарське підприємство, а також ризики непередбачувані або мало передбачувані, такі як: різка зміна ринкової ситуації, стихійні та кліматичні явища, зміна політики щодо даного сегмента ринку тощо;

додаткові фінансові затрати – такі труднощі передбачають, що з обігу підприємства необхідно вилучити певну суму коштів або залучити зовнішні фінансові інвестиції на впровадження й реалізацію диверсифікаційних процесів, що тягне за собою тимчасове

послаблення фінансових позицій підприємства;

– збільшення кількості конкурентів. Під час випуску нової сільськогосподарської продукції виникає необхідність підприємству виходити на нові сегменти ринку, тобто господарство повинно втримувати рівень реалізації свого продукту в середовищі більшої кількості конкурентів й успішно протистояти їхній конкурентній політиці;

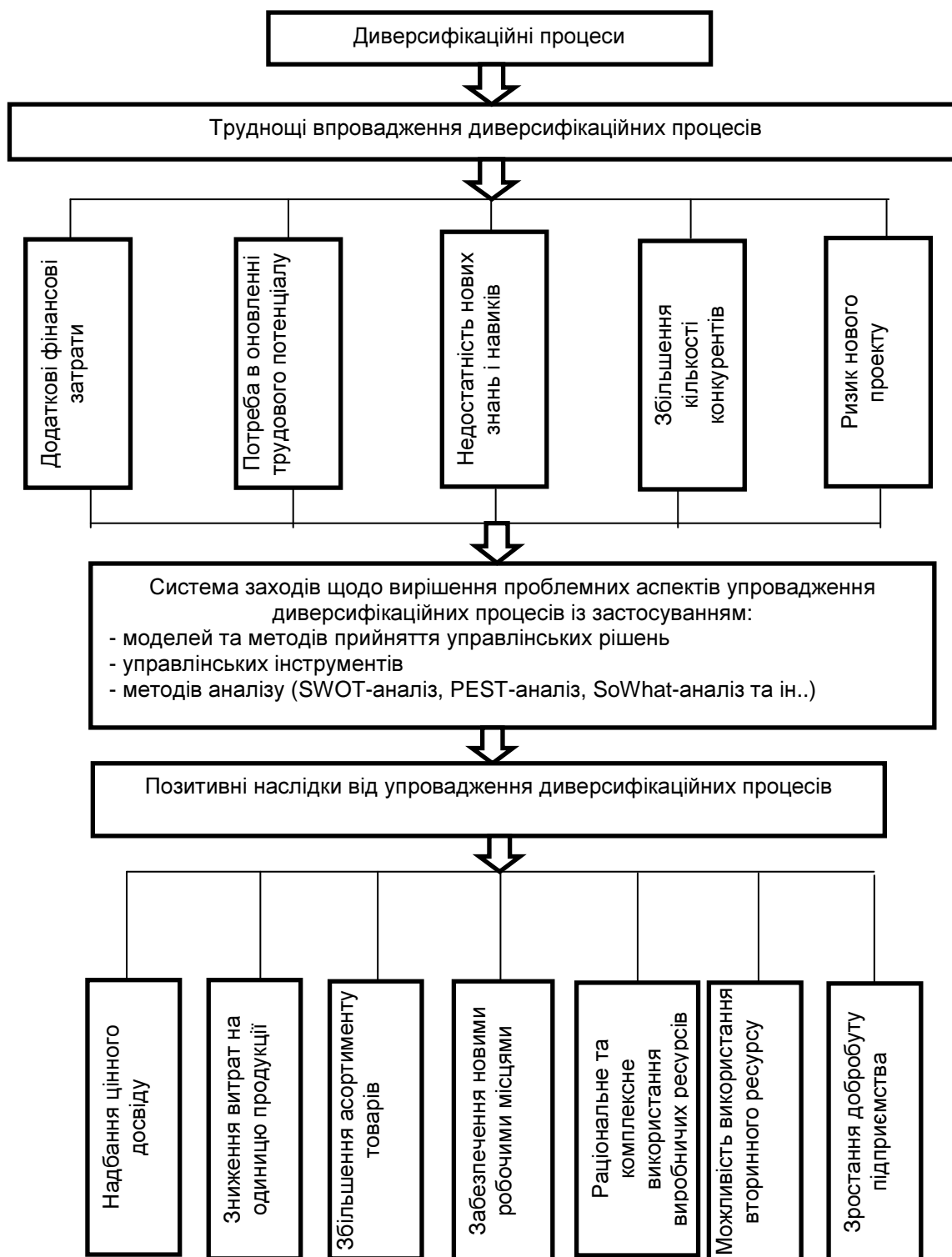

Рис. 1. Труднощі й позитивні результати, які виникають під час впровадження диверсифікаційних процесів на сільськогосподарських підприємствах
Джерело: власна розробка автора

– потреба в оновленні трудового потенціалу – під час впровадження нового напрямку виробництва природно виникає дефіцит кваліфікованих працівників. Тому необхідно забезпечити набір нового персоналу, ефективно його навчання, а також додаткові фінансові затрати на оплату праці й надання працівникам соціального пакета. Ризик у даному напрямі полягає в тому, що підприємство може виявитися нездатним виділити потрібну кількість коштів на пошук і забезпечення нових працівників, а також надання їм необхідного кваліфікаційного рівня. Також існує ще одна прихована загроза, пов'язана з ментальністю працівників й ефективністю їх роботи, що суттєво може знизити результати від впровадження диверсифікаційного процесу;

– недостатність нових знань і навиків – у такому випадку може існувати дефіцит як технічних знань стосовно ведення того чи іншого технологічного процесу, так і маркетингових – щодо представлення та реклами нової номенклатури товарів, а також спеціальних знань структури й особливостей сектору ринку, який зайнятий даною продукцією. Недостатній аналіз ринку і неоптимальність обраної управлінської та маркетингової стратегії, прогалини в технічних знаннях зазвичай призводять до випуску неконкурентоспроможної продукції, а також до неоптимізованих витрат на виробництво, рекламу та збут виробленої сільськогосподарської продукції. Тому інколи необхідно скористатися послугами сторонньої організації, яка допоможе отримати перший ефективний досвід під час використання нової технології та обладнання. Адже неправильне використання технологій на всіх етапах виробництва сільськогосподарської продукції може суттєво знизити її кількість і якість, що, відповідно, зведе до мінімуму результати від диверсифікаційного процесу.

Спільними зусиллями працівників усіх ланок управління сільськогосподарського підприємства під час застосування системи заходів щодо вирішення проблемних аспектів, які виникають у процесі впровадження диверсифікаційних процесів, можна їх мінімізувати й отримати позитивні наслідки від диверсифікації, а саме:

– здобуття цінного досвіду. Менеджери й робітники, впроваджуючи диверсифікаційні процеси, отримують практичні навички в галузі виробництва згідно з технологією та навички в адмініструванні, здобувають досвід виходу на нові ринки. Такий досвід становить інтелектуальний капітал підприємства і надає великі шанси впроваджувати нові диверсифікаційні процеси в майбутньому, що сприятиме ще більшому накопиченню досвіду, а також розширенню виробництва, оптимізації всіх процесів з метою росту добробуту господарства;

– раціональне та комплексне використання виробничих ресурсів. У результаті впровадження диверсифікаційних процесів на сільськогосподарському підприємстві починають використовувати технології, які дозволяють зекономити певний відсоток матеріального, часового, трудового ресурсів;

– збільшення асортименту товарів. У процесі диверсифікації збільшується асортимент продукції без втрати позиції на ринку інших товарів підприємства;

– забезпечення новими робочими місцями є ознакою розвитку сільськогосподарського підприємства. Діяльність в аграрній галузі характеризується великою кількістю сезонних робіт, що зазвичай є трудомісткими, тому диверсифікаційні процеси, які передбачають розширення виробничої діяльності, потребують залучення нових постійних або тимчасових працівників. Таким чином, вирішується проблема безробіття в регіоні, покращується локальна інфраструктура, підприємство стає більш привабливим для зовнішніх інвестицій;

– зниження витрат на одиницю продукції. Після впровадження диверсифікаційних процесів зазвичай на сільськогосподарському підприємстві зростають обсяги виробництва. Оскільки деякі статті постійних витрат (до певної межі збільшення потужностей виробництва) залишаються незмінними, то в результаті зменшується кількість затрачених ресурсів на виробництво одиниці товару;

– можливість використання вторинного ресурсу. Однією з позитивних особливостей виробництва в аграрній галузі є наявність значної кількості вторинного біологічного ресурсу. Є можливість налагоджувати виробництво нової сільськогосподарської продукції без затрат на придбання або вирощування необхідних матеріалів, що складає одну з основних статей витрат організації;

– зростання добробуту підприємства. Після подолання усіх труднощів і ризиків, пов'язаних з впровадженням і реалізацією диверсифікаційних процесів, зростають доходи

підприємства, забезпечується вихід на нові ринки, збільшується зайнятість, зростає визнання серед клієнтів, партнерів і конкурентів, залучаються нові ефективніші технології, в результаті чого сільськогосподарське підприємство виходить на новий рівень господарювання.

Висновки з проведеного дослідження. Сільськогосподарська галузь в Україні сьогодні потребує оновлення та реалізації конкретних кроків у напрямі розвитку сільськогосподарських підприємств. Впровадження диверсифікаційних процесів у сучасних ринкових умовах є одним із перспективних рішень, адже саме вони передбачають сплановані послідовні дії щодо реалізації нових напрямів діяльності, які обираються обґрунтовано, виходячи з існуючих обставин та особливостей ведення сільськогосподарської діяльності, з метою реалізації конкретних економічних цілей. Такі процеси надають можливість сільськогосподарському підприємству реалізувати саме його конкурентні переваги, зайняти більшу або вагомішу частку ринку, забезпечити покращення показників результативності діяльності, знизити ризики господарської діяльності та є рухом у напрямі забезпечення зростання добробуту сільськогосподарських підприємств, і в результаті – зростання економіки аграрної галузі в цілому.

Бібліографічний список

1. Романюк В. Стан та перспективи розвитку селянсько-фермерських господарств / В. Романюк // 69-та студентська науково-технічна конференція. Секція "Підприємництва та перспективних технологій" : зб. тез доповідей, (17–21 жовт. 2011 р.) / Нац. ун-т «Львівська політехніка». – Львів, 2011. – С. 58-59.
2. Словник іншомовних слів : 23 000 слів та термінологічних словосполучень / [уклад. Л. О. Пустовіт та ін.]. – К. : Довіра, 2000. – 1018 с.
3. Економічна енциклопедія : у 3 т. / [редкол. : С. В. Мочерний та ін.]. – К. : Академія, 2000. – Т. 1. – 864 с.
4. Швайка Л.А. Планування діяльності підприємства : [навч. посіб.] / Л. А. Швайка – Львів : Магнолія плюс, 2004. – 268 с.
5. Скоробогатов М.М. Диверсифікація як один із шляхів підвищення ефективності діяльності підприємств у сучасних умовах / М. М. Скоробогатов, О. І. Куцерубова // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 3. – С. 18-21.
6. Мармуль Л.О. Механізм формування диверсифікаційної політики підприємства в умовах трансформаційної економіки : [монографія] / Л. О. Мармуль, М. М. Радєва. – К. : ННЦ ІАЕ, 2006. – 198 с.
7. Миньковская М.В. Управление диверсификационными процессами на предприятиях Украины : дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук : спец. 08.06.01 – «Экономика, организация и управление предприятиями» / М.В. Миньковская, Институт экономики промышленности. – Донецк, 2003. – 231 с.
8. Ткачук В.І. Методологія диверсифікації діяльності аграрних підприємств / В. І. Ткачук // Інноваційна економіка. – 2011. – № 4. – С. 82-88.
9. Корінько М.Д. Диверсифікація як економічний процес / М. Д. Корінько // Актуальні проблеми економіки НАУ. – 2007. – № 4. – С. 48-53.
10. Мельник Н.Б. Цілі диверсифікації виробництва в сільському господарстві на пореформеному етапі його розвитку / Н. Б. Мельник // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : у 4 т. – Івано-Франківськ, 2008. – Т. 2. – С. 282-286.
11. Басаева М.А. Основные направления диверсификации продукции мясного скотоводства. Рыночные отношения в агропромышленном производстве / Басаева М. А., Донская М. П., Басаев И. Т. – Владикавказ, 1988. – С. 55.
12. Андрианов А.С. Диверсификация деятельности хозяйственных систем в конкурентной среде / А.С. Андрианов // Вестник ТИСБИ. – 2003. – № 4. – С. 21.

References

1. Romaniuk, W. (2011), *Stan ta perspektyvy rozvytky seliansko-fermerskykh gospodarstv* [State and perspectives of peasant farmers], 69-ta studentska naukovo tehnicna konferentsiia. Sektsia "Pidpryemstva ta perspekyvnyh tehnolohii", National University Lviv Politechnic, Lviv,

Ukraine, pp. 58-59.

2. Pustovit, L.O. [et al.]. (2000), *Slovnyk inshomovnyh sliv: 23000 sliv ta terminologichnyh slovospoluchen* [Dictionary of foreign words : 23,000 words and phrases terminology], Dovira, Kyiv, Ukraine, 1018 p.

3. Mochernyi, S.V. [et al.]. (2000), *Ekonomichna entsyklopedia* [Economic Encyclopedia], Vol.1, Akademiia, Kyiv, Ukraine, 864 p.

4. Shvaika, L.A. (2004), *Planuvannia diialnosti pidpriemstva* [Planning of business], Magnoliia plus, Lviv, Ukraine, 268 p.

5. Skorobohatov, M.M. and Kutserubova, O.I. (2011), "Diversification as a way to improve the performance of enterprises in modern conditions", *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, no. 3, pp. 18-21.

6. Marmul, L.O. and Radieva, M.M. (2006), *Mehanizm formuvannia dyversyfikatsiinoi polityky pidpriemstva v umovah transformatsiinoi ekonomiky* [Mechanism of formation diversification policy of enterprise in a transforming economy], monograph, NNTSIAE, Kyiv, Ukraine, 268 p.

7. Mynkovskaia, M.V. (2003), "Management diversification processes in enterprises of Ukraine", Thesis abstract for Cand. Sc. (Econ.), 08.06.01, Institute of economy of industry, Donetsk, Ukraine, 231 p.

8. Tkachuk, V.I. (2011), "Methodology diversification of farms", *Innovatsiina ekonomika*, no. 4, pp. 82-88.

9. Korinko, M.D. (2007), "Diversification as an economic process", *Aktualni problem ekonomiky NAU*, no 4, pp. 48-53.

10. Melnyk, N.B. (2008), "The objectives of diversification of production in agriculture on reformed stage of its development", *Aktualni problemy rozvutky ekonomiky rehionu*, vol. 2, pp. 282-286.

11. Basaeva, M.A., Donskaia, M.P. and Basaev, I.T. (1998), *Osnovnye napravleniia diversifikatsii produktsyi miasnoho skotovodstva. Rynochnye otnosheniia v ahropromyshlennom proizvodstve* [The main directions diversification of beef cattle products. Market relations in agricultural production], Vladikavkaz, Russia, p. 55.

12. Andrianov, A.S. (2003), "Diversification of the economic systems in a competitive environment", *Vestnik TISIBI*, no.4, pp. 21.

Горогоцька Н.І. ЕКОНОМІЧНА СУТЬ І РОЛЬ ДИВЕРСИФІКАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Мета. Визначення економічної сутності та ролі диверсифікаційних процесів, а також виявлення і аналіз труднощів, з якими стикаються сільськогосподарські підприємства, впроваджуючи ці процеси й обґрунтовуючи напрями їх подолання.

Методика дослідження. Опрацьовано енциклопедичні матеріали та роботи науковців, які проводили дослідження явища диверсифікації, методом синтезу сформульовано власне поняття "диверсифікаційні процеси". Методом аналізу ринкових, політичних, соціальних, фінансових та природних умов середовища в якому функціонує сільськогосподарське підприємство виокремлено основні труднощі (додаткові фінансові затрати, потреба в оновленні кадрового складу, недостатність необхідних знань та навичок, збільшення кількості конкурентів та ін.) з якими стикаються суб'єкти господарювання при впровадженні диверсифікаційних процесів. Методом прогнозування сформовано позитивні результати, яких досягне суб'єкт господарювання в результаті впровадження диверсифікаційних процесів.

Результати досліджень. Визначено походження та трактування термінів "диверсифікація" та "процес". Сформовано власне поняття явища "диверсифікаційний процес", що являє собою сукупність послідовних спланованих дій обмежених у часі, щодо освоєння підприємством нових напрямів діяльності з метою досягнення економічних цілей та забезпечення найбільш повної реалізації його конкурентних переваг. Виокремлено основні позитивні результати, яких досягне сільськогосподарське підприємство внаслідок подолання проблемних аспектів впровадження диверсифікаційних процесів.

Наукова новизна. Обґрунтовано власне визначення поняття "диверсифікаційні

процеси", що на відміну від поняття "диверсифікація", яке визначене науковцями, ширше розкриває зміст даного економічного явища.

Практична значущість. Результати дослідження дають змогу підприємствам сільськогосподарської галузі передбачити потенційні труднощі, з якими вони можуть стикнутися у процесі впровадження диверсифікаційних процесів, що допоможе скоротити витрати на етапі планування і помилки на етапі впровадження.

Ключові слова. Диверсифікаційні процеси, сільськогосподарські підприємства, впровадження, галузь, сільськогосподарська продукція.

Horohotska N.I. THE ECONOMIC NATURE AND ROLE OF DIVERSIFICATION PROCESSES IN DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL ENTERPRISES

Purpose. The the definition of economical essence and the role of diversification processes, as well as the analysis of difficulties, which are faced by agricultural enterprises while implementing these processes and proving the direction of their overcoming.

Methodology of research. This paper explores encyclopedic materials and the works of scientists who have conducted research on the phenomenon of diversification. By analyzing market, political, social, financial and natural conditions of the environment in which the agricultural enterprise exists, this paper distinguishes the main difficulties (extra financial expenditures, the need of renewal of the personnel, the lack of the required knowledge and skills, the increase of competition etc.) which economic agents face when implementing of diversification processes. Using forecasting, this paper forms positive results, which economic agent will achieve as a result of implementing diversification processes, specifically.

Findings. Defined origin and interpretation of the term "diversification" and " process." Formed the very notion of the phenomenon of " diversification process," which is a set of consecutive planned actions limited in time, for the development of new lines of business enterprise in order to achieve economic goals and ensure the fullest possible implementation of its competitive advantages . The basic positive results that reach agricultural enterprise as a result of overcoming the problematic aspects of the implementation process of diversification .

Originality. Reasonably own definition of "diversification processes" that unlike the notion of "diversification", which is defined by scientists, increasingly reveals the contents of this economic phenomenon.

Practical value. The findings of this research give agricultural enterprises an opportunity to forecast potential difficulties encountered in the course of implementing diversification processes, thus helping them decrease expenditure in the planning stage and mistakes in the implementing stage.

Key words. Diversification processes, agricultural enterprises (farms), implementation, industry, agricultural products.

Горогоцкая Н.И. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И РОЛЬ ДИВЕРСИФИКАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

Цель. Определение экономической сущности и роли диверсификационных процессов, а также анализ проблем, с которыми сталкиваются сельскохозяйственные предприятия, внедряя эти процессы и обосновывая направления их преодоления.

Методика исследования. В данной статье обработано энциклопедические материалы и работы ученых, проводивших исследование явления диверсификации, методом синтеза сформулировано само понятие "диверсификационные процессы". Методом анализа рыночных, политических, социальных, финансовых и природных условий среды, в которой функционирует сельскохозяйственное предприятие выделены основные трудности (дополнительные финансовые затраты, потребность в обновлении кадрового состава, недостаточность необходимых знаний и навыков, увеличение числа конкурентов и др.) с которыми сталкиваются предприятия при внедрении диверсификационных процессов. Методом прогнозирования сформированы положительные результаты, которых достигнет предприятие в результате внедрения диверсификационных процессов.

Результаты. Определены происхождения и трактовки терминов " диверсификация " и "процесс". Сформирован само понятие явления " диверсификационный процесс", который представляет собой совокупность последовательных спланированных действий ограниченных во времени, по освоению предприятием новых направлений деятельности с целью достижения экономических целей и обеспечения наиболее полной реализации его конкурентных преимуществ. Выделены основные положительные результаты, которых достигнет сельскохозяйственное предприятие в результате преодоления проблемных аспектов внедрения диверсификационных процессов.

Научная новизна. Обоснованно собственное определение понятия "диверсификационные процессы", что в отличие от понятия "диверсификация", которое определено учеными, шире раскрывает содержание данного экономического явления.

Практическая значимость. Результаты исследования позволяют предприятиям сельскохозяйственной отрасли предусмотреть потенциальные трудности, с которыми они могут столкнуться в процессе внедрения диверсификационных процессов, что поможет сократить затраты на этапе планирования и ошибки на этапе внедрения.

Ключевые слова. Диверсификационные процессы, сельскохозяйственные предприятия, внедрение, отрасль, сельскохозяйственная продукция.